

PIRMAS PABUČIAVIMAS

Metai dar nesukako, kaip daktaras B. atsikėlė į V. miestelį, o jau žmonės plačiai apie jį žinojo, šnekėjo ir visais būriais virste virto priėjo, ieškodami sau sveikatos. Ne tik daktaras, bet ir žmogus jis buvo labai geras. Ne sykį atsitikdavo, jog ne tik už savo patarimą nieko neimdavo, bet dar ne vieną ligonį sušelpdavo keliais skatikais užsimokėti vaistinėj už vaistus. Daugiausia gero padarė aplinkiniams žmoneliams, įtaisydamas ligoninę, į kurią priiminėjo ligonius, reikalaujančius dažnos jo priežiūros, ir tokius, kurie neturėjo vietos, kur galėtų savo galvą priglausti.

Vyriausia ligonių priveizėtoja¹ buvo daktarienė, jauna, kaip ir jis pats, žmona. Visai atsidavusi, kaip ir jos vyras, artimo meilei, visom išgalėm stengėsi būti gerų jo darbų dalininke ir daug jam padėjo. Per trumpą laiką taip gerai permanė ligonių priežiūrą, jog drąsiai galėjo eiti lenktynių su geriausiu felčeriu; tuo dar viršesnė buvo, kad prie gero darbo pažinimo prisidėjo karšta jos artimo meilė ir gilus moteriškės jausmas. Nemaža naktų prasėdėjo prie ligonių, dalindama vaistus ir ramindama. Apylinkės žmonės nesumanytų, kaip atsakyti, jeigu kas paklaustų, katrą velytų²: daktarą ar jo pačią? Katras giliau įsimerkė į jų širdį? Man rodos, pagaliau mažne kiekvienas rinktųsi ponią daktarienę. Tikriausiai, kad bobos visos šauktųsi jos, nes, mėgdamos daug šnekėti, buvojai be galo dėkingos už kantrų klausymą pasakojimų apie jų gyvenimą ir vargus, pradedant beveik nuo pat lopšio.

* * *

Daktaro nebuvo. Jo pati triūsėsi namie, kada jėjusi tarnaitė pranešė, jog kažin kokia boba atėjo pas daktarą, o jeigu galėtų, nori ir su ponia pasikalbėti. Metusi darbą, daktarienė nuėjo į kambarį, kuriame ligoniai visuomet laukdavo savo eilės. Sėdėjo ten vidutinio amžiaus moteriškė, gėlėta skepeta galvą apsigobusi. O kerčioje stovėjo kūdikis, taip apvyniotas skepetomis, jog negalėjai atskirti, vaikiuks ar mergaitė. Dešimtį sykių pabučiavusi daktarienės ranką, moteriškė pašaukė kūdikį:

– Zosiuke, ei, pabučiuok poniai į ranką! Nedaryk man gėdos, nebūk kaip miškinė.

Bet Zosiukė tarytum negirdėjo, ką jai motina ar globėja sakė: lindo dar giliau į kerčią ir atsisėdo ant žemės.

– O tai taip visuomet, visuomet! – šaukė boba. – Matyk, ponytėle, kaip aš vargstu su tuo kūdikiu! Niekados nepaklausys, kaip liepta, dar ant patyčių priešingai viską padarys. Ne kitaip, kaip Dievas mane nubaudė su ta mergaite.

– Kokį turėjai reikalą? Pati sergi ar tą mergaitę atvedei pas daktarą?

– Ne pati, ponytėle, ne pati! Ačiū Dievui, esu sveika, su daktarais niekuomet neužsiimu ir dabar nebūčiauėjusi, kad ne ta mergaitė; namie tiek darbo, kad nė paėsti nėra laiko, o čia vežk ją pas daktarą. Dar, kaip ant nelaimės – daktaro nėra namie! Bet vis tiek – ponia yra. Žmonės sako, kad ponia dar geresnis daktaras.

Daktarienė nusišypsojo.

– Daktaras tuojau sugrįš, – tarė, – palūkėk valandėlę, o tuo tarpu pasakyk man, kas yra tamstos dukteriai?

– Ne mano tai duktė, ponytėle. Dėkui Dievui, turiu aš geresnes dukteris; nenubaudė manęs Dievas

---

¹ Priveizėtoja – prižiūrėtoja.

² Velyti – labiau norėti.

tokiomis! Pasakysiu visą pasaką tos mergikės, nuo pat pradžios. Pamatysi, ponია, kokia ji yra, ar verta buvo dėl jos taip žūti ir nuo darbo gaišti!

Daktarienė atsisėdo, o moteriškė taip pradėjo:

– Ponytelyte, tad jau sakysiu nuo pat pradžios. Jau bus kokie... palūkėk, kiek tai bus... tuomet mano Juozuks ką tik gimęs buvo... per Ražancavą šešeri metai sukako. Lygiai kaip dabar, rudenį, Leiba, kur pirkinus vežioja, parvežė kažin kokią jauną moteriškę su vaiku, štai su ta pačia Zosiuke – tuomet antrų metų tebuvo. Nuisamdė sau ta moteriškė mažutėlį kamarėlį pas Plikius, gale miestelio, ir apsigyveno. Dievas gers težino, kas ji buvo. Tikrai ne iš prastųjų, nes su dukterėle visuomet lenkiškai šnekėdavosi ir maldaknygę lenkišką skaitė, o daiktai ir apdarai, nors mažai jų teturėjo, bet visi ploni, brangūs.

Atėjo į vieną ir į kitą butą prašyti, kad jai duotų ką aptavoti³ arba siūti. Tuoju keletas mergaičių ir davė: viena priekaištėlį, kita skepetėlę... O išsiuvinėjo taip gražiai, jog niekas iš mūsų taip nemokėjo. Visitelaitė skepetėlė skylėta mažesnėmis ir didesnėmis skylelėmis, permatoma, kaip pro stiklą. Kaip pradėjo nešti jai darbą – prasciausioji piemenė, ir ta duoda jai skepetėlę aptavoti. Žinoma, daug neuždirbo, nes keblus darbas, kol kiekvieną skylelę apsiuva, bet vis galėjo šiaip taip prasimaitinti, jeigu būtų elgusis žmoniškai. Ji gi, būdavo, kaip tik ką uždirbs, tuojau savo Zosiukei pripirks saldumynų, pyragėlių, visokių niekniekių, paskui pati po dvi dienas išbus neėdusi. Taip sau nieko buvo moteriškė, ir pašnekėti su ja galėjai dailiai, bet su savo dukterimi elgėsi beprotiškai. Ar matei, ponია, bent kada, kad vaikas užaugtų į žmogų nemuštas?! O ji ne tik nemušė, bet pikto žodelio jai nepasakė. Būdavo, nubučiuos rankas, vakarais pasakos pasakas, dainuos daineles, iki neužmigs. Visų mieliau jai buvo sėdėti su dukterimi. Sekmadienį ir į bažnyčią eis abidvi, o paskui niekur nė žingsnio, sėdės troboje ir vis žais: lėles rėdys, dainuos, pasakos, skaitys. Tokio mylėjimo nemačiau ir nematysiu niekad. Pati, būdavo, nees, kad tik dukteriai galėtų nupirkti pyragėlių, pieno. O rėdė kaip kokią panaitę, pati gi sulopytais ir nutrukusias jupeles dėvėjo. Net gailėstis ėmė veizėti į ją, nes matyti, jog buvo iš ponų kilimo, buvusi turtinga ir laiminga. Kas ji tokia, nesisakė, nors papjauk. Nė pavardės nežinojom; pasisakė tik tai turinti Emilijos vardą. Zosiukė vėl buvo be galo prisirišusi prie motinos, nė žingsnio nuo jos nesitraukdavo. Niekuomet neleido jos Emilija prie vaikų pasiausti, nei pati Zosiukė nesismerkė prie anų, nes iš pradžių, kaip kuomet išbėgdavo į ulyčią⁴, tuojau piemenys pradėdavo ką nors plepėti ant motinos, kartu ir ant jos. Žinoma, vaikai: ką išgirdo, tą pasakė. Namie gi girdėdavo jie dažnai, kaip tėvai apkalbinėjo Emiliją, gal ji šiokia, gal tokia; vaikai, prisiklausę, paskui pamatę Zosiukę, ir plepėdavo viską. Pačiai Emilijai nedrįso sakyti. Mergaitė iš pradžios nepermanė, bet per ilgesnį laiką suprato, jog tai kalba apie jos mieliausią motiną, ir daugiau niekuomet nebeidavo pati į ulyčią. Taip praėjo keleri metai. Zosiukė augo sveika ir linksma, bet jos motina kaskart labiau džiūvo ir kaskart dažniau kosėjo. Toliau ir uždarbio mažiau gaudavo, taip kad ne sykį nebuvo kuo pakūrent nei ką pietums išvirti. Dažnai prie jos nueidavau, nes nuo mūsų trobos netoli; iš manęs visuomet pieną dukteriai pirkdavo. Matydama tokį jos vargą, sakau, kad taip paimti ją prie savęs. Mūsų priešinėje buvo tuščia kamara, sakau, ten galėtų gyventi; už tai padėtų man darbuotis, pasiūtų, ką reikėtų, aš pati galėčiau daugiau austi. Matai, ponytėle, aš imu svetimus audeklus austi ir daug turiu darbo; visaip moku austi: kvietkuotus, ir dailiai, kokį pamatau, tokį išaudžiu. Pasakiau vyrui, sako: kaip sau išmanai, kamara ir taip tuščia. Tik veizėk, kad neįsigytum vargo. Tariau sau: kokie čia vargai? Turėsiu darbininkę, ir gana. Giltinė papainiojo, kad nepaklausiau vyro! Nuėjau pas Emiliją ir pasakiau jai. Susiderėjo, tuojau ir persikraustė į mūsų kamara. Tuomet, tai teisybė, pasilsėjau. Kiaurą dieną galėjau sėdėti staklėse, nes ji viską padirbdavo: pietus išvirdavo, mezginį numegzdavo, trobą apvalydavo ir pasiūdavo, ką reikėjo. Tik tai karvę turėdavau pati pasimelžti, nes ji nemokėjo. Negali sakyti, dirbo teisiai, bet ir nedykai: kas gi priimtų su vaiku?! Dar su tokiu! Motina, būdavo, per naktį siūs atsisėdusi, kad tik turėtų už ką nupirkti pieno – niekuomet nevalgė taip, kaip mes. Didelė čia ponია! Kiek sykių aš jai sakiau: nelepink taip savo Zosiukės! Kas bus iš jos? Nemuštas vaikas į niekus

³ Aptavoti – dailiai išsiuvinėti drabužių pakraščius.

⁴ Ūlyčia – kaimas.

užaugo. Neklauso, būdavo, tuojau ašaros pradės jai iš akių byrėti, ir eina į savo kamara. Vapi⁵ buvo be galo. Ir aš ne pikčiurna, bet ne be to, kad kartais nesusukčiau vieną kitą žodį, sunku kitaip, kartu gyvenant. Bet ji niekad blogo žodelio nepasakė; kai aš ką pasakysiu, tuojau į kamara ir verkia. Nė sykio nemačiau juokaujant prie žmonių, tik su dukrele, būdavo, juoksis, dainuos, o taip – niekad.

Praėjo keletas mėnesių. Artinosi pavasaris. Emilija blogėjo, kosėjo kaskart labiau. Pagaliau nė viedro negalėjo pakelti, daugiau gulėjo, nekaip vaikščiojo. Netrukus atsigulė visiškai. Kiek vargo mums su ja buvo! Užėjo darbymetis, reikia eiti į lauką, o čia negana pati nieko nepadirba, bet dar ją reik apveizėti, pavalgydinti ir gerti paduoti. Zosiukė kaip pakluikusi sėdėjo dieną ir naktį prie motinos; neėdė, nemiegojo, tik, rankas bučiuodama, be paliovos šnibždėjo: mamulė, mamulė! Ligonis vis karščio, blaškėsi, klejojo, nė dukters nepažino. Daktaro nebuvo arti; parveždinti brangiai kaštuoja, mes neturtingi žmonės, kuo užsimokėsime? Sau neištenkame, ne tik kiekvienai įnamei. O ji nė rublio neturėjo. Bobos gydė, davinėjo visokias žoles, arielką su medum, ir batvinių skystimo, nieko negelbėjo. Ką padarysi, kad jai mirtis žadėta, nieko neveiksi, norint šimtas daktarų gydytų. Ir jai buvo žadėta. Į antrą savaitę parvedėm kunigą, priėjo išpažinties ir paskui norėjo kažin ką pasakyti, vos tik pradėjo, rodos žvakė užgeso – ir nebeliko jos. Laimė dar, kad kunigą suspėjome; pasisakė pavardę, esanti Vyšniauskienė; o ką daugiau norėjo pasakyti – nežinoma, turbūt apie dukterį ar gentis. Matyk, ponytėle, tiek vargo mums buvo su ta Emilija. Dieve brangus! Nei parėdų⁶, nei grabo už ką nupirkti, nei palaidoti! Nieko neturėjo, viską turėjome duoti. O iš ko užmokėti, iš kur pinigų paimti? Mes neturtingi, sunkiai ir mūs uždirbamas skatikas. Vienok palaidojome šiaip taip: viena boba primetė šį, kita tą, trečia duonos kepalėlį giedotojams. Duok, Dieve, joms atpelną⁷!

Mirė mirė – ką gi bedarysi, tegul tik tiek kaštuotų, kiek palaidojimas jos. Bet didžiausias vargas su ta likusia dukterim. Ką su ja daryti? Neišvarysi į ulyčią. Genčių nei pažįstamų – nieko. Žinoma, kurgi pasidės... prie mūsų! O ir mūsų vaikų penketas, katrą nelabai tėra kuo apdaryti, už ką dar vieną pilvą turime priimti? Piktumas ėmė, bet pagaliau liko prie mūsų. Tokia jau mūsų laimė, kad visuomet reikia kentėti. Nors mergiukė ėjo jau septintus metus, galėtų žąsis paganyti ir po vidų šį tą pasidarbuoti. Sakau, tik dykai neės duonos. Kur tau... žinoma, nemuštas vaikas! Kaip motina numirė, sėdėjo prie jos dieną naktį, paskui iš kapų vos ne vos parvilko ją; keletą dienų neėdė nė duonos trupinio... sėdėjo kerčioje ir vis: „mamulė, mamulė“. Sakau jai: dabar būsi prie mūsų; priėmėm iš malonės, nes badu numirtum laukuose; tavo motina neturėjo nei skatiko, mes ir už palaidojimą užmokėjome. Veizėk, kad mums duonos neėstum dykai! Nešersiu aš tavęs pyragėliais, nei pasakų nesakysiu.

Nei žodžio neatsakė. Valgyti truputį pradėjo, bet dirbti nieko nenori. Su vaikais nei žodelio nešnekės, būdavo, sėdės kerčioje per kiaurą dieną arba kartais prapuls iš trobos, siųsiu vaikus ieškoti; kaip ilgai užtruks – visuomet rasdavo ant motinos kapo. Vaikai mano nekentė jos labai, pravardžiavo ją visaip, būdavo, išbjautos ir motiną. Kartais teko net sudrausti vaikus, nes jau per daug. Bet ir pati negalėdavau susiturėti nekeikusi Emilijos, kam tokią dukterį užaugino, tik žmonių vargui. Kaskart darėsi piktesnė. Ant vaikų, būdavo, už kiekvieną žodelį puola stačiai į akis su nagais, o man liežuvį rodo. Mušiau ne sykį už tai, nieko negelbėjo. Tegul ponia pati nuspręs, argi septintų metų mergaitė negali padėti gospadinei darbuotis po vidų? Daug gal padėti, bet ta tinginė nieko nenori. Didelė pana! Manė, ir prie manęs visą dieną, kaip prie motinos, lėles rėdys. Liepiau žąsis ganyti. Dieve brangus, kaip ji ganė! Nugins kur į pievą ir laikys visą dienele vienoje vietoje, pati gi sėdės keryne ir spoksos į dangų arba vainikus pins, o žąsys gal nors pražūti, kas jai darbo! Supins vainiką ir lekia padėti ant motinos kapo. Kad bent greit sugrįžtų, kur tau! Sėdės valandų valandas ir verks. O čia tu tarpu žąsys į svetimus javus subėgusios. Paskui vaikščio, melski, kad dar atiduotų, o kartais ir gerai užmokėk! Kiek man varnos išgaudė žąselių! Nebesuskaitomai. O iš jos ką atimsi? Plikutėlė, viskas mano. Tiek tik, būdavo, kad mušu mušu, bent širdį tuo atgaudavau.

Nebemoku poniai nei apsaityti, kiek aš su ja vargo turėjau. Tikrą pragarą namuose kentėjau mažne metus. Dabar štai susirgo taip, jog nebepaeina, visos kojos – viena opa. Gal nuo to, kad per visą

⁵ Vapus – plepus.

⁶ Parėdai – rūbai.

⁷ Atpelnas – atpildas.

rudenį basa po purvynus braidė. Kojos vis šlapios; gal panaitei ir pakenkė. Norėjau kartais nuplauti kojas ir nušluostyti, bet nesidavė, klykė, prisiartinti neleido. Gal poniai padarysi mielaširdystę, priimsi į savo ligoninę. Girdėjau, kad ponai tokie geri, neturtėlius dykai gydot...

Ir vėl užniko bučiuoti rankas daktarienės, kuri tartum nei nejuto. Sėdėjo, įsiveizėjusi į mergaitę, sėdinčią kerčioje ant žemės. Akys jos pasruvo ašaromis. Staiga atsikėlė, perbraukė ranka per kaktą ir tarė:

– Iki sugrįš daktaras, aš tuo tarpu apžiūrėsiu jos kojas; padėk nugobstyti tas skepetas.

Abidvi ėmė raišioti skepetas ir skepetėles, kuriomis buvo apvyniota mergaitė. Netrukus daktarienė galėjo aiškiai pasižiūrėti į mergaitę. Visai menkutėlė, taip išbalusi, rodė neturinti kraujo lašelio. Akys juodos, didelės, o sudžiūvusiam veidelyje atrodė nepaprastai didelės, karščiu spindinčios; tamsūs trumpi plaukai taip susivėlę, tarytum metus nešukuoti. Boba taisėsi išvynioti kojas. Tuo tarpu atsidarė durys, ir įėjo daktaras.

– Jau sugrįžai? kaip gerai! – sušuko pati. – Eikš, turiu čia sergančią našlaitę, apveizėk ją ir pasakyk, ką turiu su ja daryti.

Daktaras prisiartinio, pasižiūrėjo į nuautas kojeles. Baisiai išrodė. Nuo pat letenų lig kelių buvo viena baisi opa.

– O Dieve, į ką tos kojos panašios! – sušuko, gerai apžiūrėjęs. – Kodėl taip apleidot? Kodėl laukėte taip ilgai, neatvežėt jos pirmiau? Širdies neturit, ar ką, kad taip vaiką žudote? Ką aš dabar jai padarysiu, gal teks kojas nupjauti!

Bobai kinknojo galva ir ketino išsižioti teisintis, bet daktaras pertraukė ją, atsigrįždamas į pačią:

– Paguldyk tuojau mergaitę į lovą, tuomet ateisiu ir pažiūrėsiu, kaip gelbėti.

Išėjo greitai. Daktarienė tuo tarpu pašaukė tarnaitę, liepė nunešti mergaitę į atskirą kambarėlį ir pataisyti ten lovėlę. Paskui atsigrįžusi pasakė bobai:

– Gali važiuoti namo; mergaitė pasiliks ligoninėje.

– Dėkui, dėkui ponytėlei! – tarė boba, bučiuodama rankas. – Tegul poniai Dievas duos atpelną; mes neturtingi, neturime kuo užmokėti; kaip surinksiu kiaušinių, nors dešimtėlę poniai atnešiu.

– Būk rami, nieko nemokėsi, nei kiaušinių nenešiok. Dabar mergaitė mes rūpinsimės.

– Dar žadėjau prašyti ponios, – tarė boba, – ar negalėtum poniai atiduoti drabužiukus, kuriais ji apsivilkusi. Aš pati turiu penketą vaikų, visi pusplikiai vaikščioja.

– Gerai, gerai, tuojau išsiųsiu, – pertraukė daktarienė, – visiškai užmiršau apie tai. Pasilik sveika.

Tai pasakiusi, skubiai išėjo. Miegamajame kambaryje atidarė spintą ir išėmė iš jos mažam vaikui marškinėlius, kurių keletas ten buvo sudėtų staigiam reikalui; paskui nuėjo į kambarėlį, paskirtąjį nelaimingai našlaitei. Tarnaitė taisė lovą, mergaitė stovėjo prisiglaudusi prie sienos. Daktarienė, priėjusi prie jos, apvilko atneštuosius marškinėlius. Nuvilktuosius, storus ir suvalkiotus, drabužius išsiuntė per tarnaitę bobai. Paskui, paėmusi mergaitę ant rankų, nunešė į lovą. Mergaitė nėmaž nesispyrė. Tylėjo kietai, tik per skruostelius riedėjo stambūs ašarų lašai, drėkino baltus kaip sniegas marškinėlius.

– Labai skauda tau kojeles? – paklausė daktarienė lenkiškai.

Mergaitė įstabiai pasižiūrėjo, bet nieko neatsakė. Matyt, kad minkšta lovėlė patiko jai, nes pati apsiklojo ir akeles primerkė, lyg norėdama geriau pasiskonėti patirtu įspūdžiu. Daktarienė kelis sykius kalbino, bandė išgauti iš jos nors vieną žodelį, bet, negavusi jokio atsakymo, ruošėsi po kambarėlį, nebetardama nei žodžio.

Įėjo daktaras. Apžiūrėjo ligonį, apvyniojo kojeles ir ėjo rašyti recepto. Pati paskui jį išėjo.

– Sunykusi be galo! – tarė daktaras. – Nemažos reikia priežiūros, iki ji iš naujo atkus.

– O kaip su kojomis? Argi iš tikro reiks nupjauti?

– Ne, taip man iš karto pasirodė, bet, įsižiūrėjęs arčiau, radau, jog opos nėra gilios. Pagaliau norėjau pabausti bobą už apleidimą.

Kalta ji, kalta, nors visiškai apkaltinti jos negali, nes tai neturtėlė ir neapsišvietusi... Liūdna pasaka tos mergelės. Nori – pasakysiu?

Ėmė trumpai pasakoti vyrui, ką iš bobos buvo girdėjusi. Daktaras pertraukinėjo kelis sykius; jai

pabaigus, apmaudingai tarė:

– Teisybė, liūdna pasaka, bet ir ne vienintelė, – tas tai visų liūdniausia.

– Einu prie jos, gal ką valgys, – tarė daktarienė ir išėjo.

Mergaitė pasiveizėjo į sriubą, kurią daktarienė jai siūlė, ir, nieko nesakydama, nusisuko į antrą pusę. Daktarienė, pastačiusi bliūdelį ant stalelio, pasitraukė į šalį. Mergaitė paėmė šaukštą ir godžiai išvalgė visą sriubą. Paskui vėl apsiklojo iki pat akių ir, rodė, užmigo. Daktarienė išėjo. Netrukus parnešė iš vaistinės vaistus. Paėmė šaukštą, pamaži įėjo į ligonio kambarėlį. Mergaitė gulėjo tyliai, bet nemiegojo. Pasilenkė prie jos ir tarė:

– Zoselyte, reik vaistai išgerti; nuo jų nebeskaudės tau kojelės, galėsi bėgioti, kaip pirmiau.

Mergaitė nieko neatsakė. Daktarienė pripylė šaukštą vaistų ir norėjo įpilti į jos burnelę. Staiga kaip stums ranką ir išliejo vaistus ant antklodės. Daktarienė neištarė nei žodžio, padėjo ant stalelio, o pati atsėdėjo prie lovos ant kėdės ir giliai užsimastė. Valandėlę buvo tyła; pirma prašneko mergaitė, kuri, atkreipusi į daktarienę galvą, paklausė:

– Kodėl manęs nemuši? Šimkienė mane būtų mušusi. Kartą netyčia paliejau kruopas iš bliūdelio, tai taip mušė, taip mušė!.. Ji mane dažnai mušdavo...

– Nesibijoki, Zoselyte, aš tavęs nemušiu. Aš žinau, kad tu išgersi vaistus. Juk tu nori turėti kojeles sveikas, nori bėgioti, o ne gulėti lovoje. O kaip gersi vaistus, tai greitai išgysi!

– Nenoriu išgyti, nenoriu, – sakė mergaitė verkdamą; – noriu prie mamytės, prie mamytės!

– Zoselyte, juk tu atmeni, kaip tave mamytė mylėjo, kaip norėjo, kad visuomet būtum sveika, linksma, kad bėgiotum, o ne gulėtum. Mamytė žiūri į tave, širdelę jai skauda, kad Zoselė tokia serganti, kojelės jos nesveikos... Jeigu mamytę myli, tai turi stengtis greičiau išgyti ir būti linksma.

– Oi, mamytė mane labai mylėjo, niekad os nemušė. O kaip man galvelę skaudėjo, tai mamytė nuliūdo ir verkė...

– Matai, Zoselyte!.. Dėl to reikia išgyti greičiau, kad ten, danguje, mama neverktų. Kaip gersi vaistus, aš čia prie tavęs pasėdėsiu, ir gražią pasaką pasakysiu, ir padainuosiu, jei norėsi.

– O kaip išgysiu, neatiduosiu manęs atgal Šimkienei?

– Ne, Zosele, ne! nebeduosiu tavęs niekam. Būsime sykiu, bėgiosime, žaisime... aš tau lėles gražias parėdysiu, knygeles su paveikslėliais parodysiu... aš tave labai myliu, Zosele, ir niekam neatiduosiu, nebijok!

– Mamytė turėjo gražią knygelę su paveikslėliais, bet Antanukas su Juruku sudraskė. Mamytė mane labai mylėjo, labai... Tu manęs taip nemyli... Kaip išgysiu, tikrai muši... Niekas manęs dabar nemyli, ir aš nei vieno nemyliu, tiktai mamytę, o Šimkienės nekenčiu... Duokš vaistus, išgersiu!

Iš sykio išgėrė paduotus jai vaistus; nesusiraukė, nors buvo kartūs ir neskanūs. Patylėjo valandėlę ir vėl pradėjo:

– Aš nenorėjau Šimkienės žąsų ganyti... Tyčiomis nesaugojau už tai, kam ji ant mamytės šaukė. Neteisybė, ką ji sakė. Mamytė buvo tokia gera!.. Ir ant manęs šaukė, kad dykai duoną ėdu, todėl nieko neėdžiau, nors išalkusi buvau. Vis bėgiojau ant mamytės kapo ir meldžiau, kad mane prie savęs pasiimtų.

Mergaitės veidelis išraudonavo, akys žibėjo kaip žiburėliai, matyti, karščiaavo. Daktarienė pabūgo, idant šnekta neprivargintų per daug.

– Dabar gulėk tykiai, Zosele, – tarė, – ir klausyki, aš tau pasakysiu pasaką.

Ir pradėjo pasakoti gražią pasaką apie geras laumes, apie našlaitę, kurios Dievas neapleido. Mergaitė klausė ir tėmyjosi⁸; gulėjo tykiai, įsmeigus akeles į sakytoją. Už valandėlės pertraukė:

– Žinau, žinau tą pasaką. Mamytė dažnai man ją pasakodavo, – labai graži! Sakyk, sakyk toliau! Tu labai panaši į mano mamytę: ir plaukai tokie dideli, ir akys tokios mėlynos, kaip jos. Na, sakyk toliau!

Ir vėl pasakos žodžiai plūdo iš daktarienės lūpų, tykiai, meiliai, kaip linguote lingavo. Mergaitė pertraukė vėl:

– Ir mane Dievas saugoja, teisybė? Nes tu mane iš Šimkienės atėmei ir atgal nebeatiduosiu...

---

⁸ Tėmytis – įsiminti.

Pagaliau mergaitės akys pradėjo merktis; iki daktarienė pabaigė pasakoti, našlaitė vargdienėlė užmigo. Sėdėjo dar valandą, paskui, matydama, jog ligonė miega, patylomis išėjo. Kartas nuo karto prieidavo prie pravertų kambarėlio durų. Už kelių valandų įėjo su vyru. Pridengta lempa neaiškiai apšvietė kambarėlį. Mergaitė mėtėsi ir blaškėsi, skruosteliai degė raudoniu, karštis mušė nuo jos, dažnai nesuprantamus žodžius tarė.

– Turi didelį karštį, – tarė daktaras; – kai pabus, reik duoti vaistų ir paveizėti temperatūrą. Vargšė! Laimė dar, kad ta boba nors dabar atsiminė atvežti ją čia. Nunykusi būtų prie jos.

– Kad tik greičiau išgytų, – tarė jam pati; – taip ją pamilau, kaip tikrą dukterį. Ačiū Dievui, kas kartą labiau prijunksta; viliuosi, kad pamažu pritrauksiu visiškai jos širdelę.

– Kieno gi širdies tu nepritrauksi? Ir ko tu nemyli?.. – tarė daktaras, apkabindamas pačią.

– Atsargiai, nes mane pagadinsi, be paliovos girdams! O dabar eik, atsigulk, nes jau dešimta, o tu nuvargęs. Aš dar pasėdėsiu valandėlę pas savo našlaitę.

Daktaras išėjo, o ji atsėdėjo prie ligonio lovelės. Mergaitė kartais pašokusi sėdos lovoje, spoksojo į ją, kartodama: „Mamyte, mamyte!“ – turbūt, laikydama ją motina. Tai vėl šaukė, kad Šimkienė muša, šaukė pagalbos... paskui krito ant pagalvės ir miegojo. Po valandos tokio klejojimo karštis, matyti, sumažėjo, nes ligonė nustojo blaškytis ir kvėpavimas palengvėjo.

Daktarienė lukterėjo valandėlę, paskui, prisiartinusi prie lovelės, pasilenkė prie miegančios. Mergaitė tuoj atsimerkė.

– Ar tai tu? – paklausė.

– Aš, – atsakė daktarienė. – Ar tau galvelės neskauda?

– Skauda truputį, bet kojelės labiau. Ar naktis?

– Jau naktis.

– Kodėl tu nemiegi?

– Eisiu, bet pirma reik tau vaistų duoti.

Nėmaž nesipriešino, išgėrė šaukštą ir leido pastatyti po pažasčia termometrą.

– Man rodės, kad mamytė čia prie manęs sėdėjo... Tai turbūt tu buvai. Tu labai panaši į mamytę, labai... ir tokia gera, kaip ji, nemuši, ir pasakas tokias pat pasakoji...

Daktarienė pasilenkusi pabučiavo mergaitei į kaktą. Staiga pajuto ant savo kaklo dvi mažas rankeles, spaudžiančias ją iš visos galės, ir pabučiavimą į veidą.

– Ir bučiuoji, kaip mamytė, – šnibždėjo mergaitė, – nieks manęs nei sykio nepabučiavo, jai mirus. Tu pirmutinė! Kokia tu gera! Kaip aš tave myliu! Kaip antrąją mamytę!..

* * *

Po kelių savaičių Zosė bėgiojo jau paskui savo globėją. Skruosteliai žydėjo raudoniu, o jos juokai skambėjo visame bute. Daktarienę vadino savo mamyte, pamylėjo ją taip pat, kaip kitą syki aną mylėjo. Sakydavo visuomet: turiu dvi mamytes – vieną danguje, o antrąją čia, prie savęs...